

Sympozja naukowe Zakładu Oceanografii
Morskiego Instytutu Rybackiego
(Gdynia, 21–22 VI 1971 r.)

Z okazji 50-lecia Morskiego Instytutu Rybackiego odbyły się w Gdyni uroczyste sympozja Zakładu Oceanografii poświęcone dorobkowi polskich badań oceanologicznych. Posiedzenia odbywały się w gmachu Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni. W obradach wzięło udział kilkadziesiąt osób reprezentujących zarówno liczne placówki naukowe wybrzeża, jak i instytuty z głębi kraju.

Program obrad obejmował dwa sympozja: pierwsze poświęcone badaniom Bałtyku (Sympozjum Bałtyckie), drugie — pracom prowadzonym przez Instytut na Oceanie Atlantyckim (Sympozjum Atlantyckie).

Obrady sympozjów poprzedziło zagajenie dr K. Maja, doc. A. Ropelewskiego i prof. K. Demela. Następnie dr K. Siudziński przedstawił historię Zakładu Oceanografii od momentu rozpoczęcia przez Polskę badań na morzu aż do chwili obecnej. Scharakteryzował sylwetki najwybitniejszych badaczy, kierunki i metody badań w minionym 50-leciu.

Dalszy ciąg pierwszego dnia obrad poświęcony był Sympozjum Bałtyckiemu. Ośmiu pracowników naukowych Morskiego Instytutu Rybackiego przedstawiło kolejno referaty omawiające dotychczasowe osiągnięcia w badaniach zarówno środowiskowych jak i biologicznych Bałtyku.

W pierwszym referacie inż. J. Filarski scharakteryzował warunki hydrologiczne Bałtyku, omówił znaczenie wlewów na zmiany środowiska oraz życie biologiczne. Przedstawił sezonowe zmiany warunków tlenowych i termicznych w kolejnych latach badań.

W następnym referacie dr H. Renk podał wyniki kilkuletnich badań produkcji podstawowej Bałtyku, prowadzonych wzdłuż całego polskiego wybrzeża, ze szczególnym nasileniem badań w zatokach Gdańskiej i Puckiej. Badania prowadzone metodą izotopową przy użyciu ^{14}C wykazały maksymalne nasilenie produkcji pierwotnej w lipcu i sierpniu (ok. 500 g/m²) oraz jej spadek jesienią (ok. 300 g/m²).

W przeciwieństwie do badań produkcji pierwotnej, prowadzonych dopiero w kilku ostatnich latach, badania fitoplanktonu Bałtyku prowadzone są od lat kilkudziesięciu. Z początku miały one charakter florystyczny, stopniowo stawały się bardziej ekologiczne. Mgr Z. Ringer w szczegółowym referacie przedstawiła historię badań fitoplanktonu Bałtyku, następnie skład gatunkowy i dynamikę liczebności poszczególnych komponentów planktonu roślinnego. Wskazała na ich rozmieszczenie pionowe i poziome, na udział w planktonie Bałtyku gatunków słodkowodnych i gatunków wód słonawych, oraz ciepło- i zimnolubnych, jak też na pojawienie się w fitoplanktonie form nowych, nie opisywanych poprzednio.

Podsumowania przeszło 20-letnich badań planktonu zwierzęcego dokonał prof. W. Mańkowski. Wskazał na szczególne znaczenie dla fauny niskiego zasolenia Bałtyku oraz podkreślił rolę wlewów na zooplankton. Omówił udział w zooplanktonie gatunków morskich i słodkowodnych, przedstawił liczebność i produkcję zooplanktonu.

Sytuację w dziedzinie badań fauny dennej Bałtyku naświetlił dr hab. L. Żmudziński. Początkowo badania bentosu Bałtyku koncentrowały się głównie w Zatoce Puckiej; wyjście na otwarte morze nastąpiło w 1948 r. Dzięki wieloletnim badaniom Polska dysponuje dziś bardzo szerokimi danymi o faunie dennej. Stanowią one ok. 70% wszystkich badań prowadzonych nad tym zagadnieniem na Bałtyku. Autor wskazał ponadto, że zasoby fauny dennej Bałtyku oceniane są obecnie na ok. 6 mln. ton, przy czym 92% biomasy stanowią małże (głównie omółki i rogowce); pozostałe 8% biomasy stanowią *Polychaeta*, *Crustacea*, *Priapulida*, *Gastropoda* i inne.

W następnym referacie dr hab. L. Żmudziński przedstawił wyniki obserwacji nad awifauną rejonu Gdyni i Sopotu. Scharakteryzował gatunki ptaków występujące na tym terenie i zmiany ich zagęszczenia w różnych populacjach, co wiązało się głównie z zimową zmiennością warunków w Trójmieście.

Dr S. Kujawa w referacie dotyczącym fauny osiadłej Bałtyku scharakteryzował ekologię i biologię poszczególnych komponentów tego zespołu. Szczególną uwagę zwrócił na stronę praktyczną zagadnienia: przeciwdziałanie obrastaniu jednostek pływających i urządzeń portowych. Autor opisał doświadczenia prowadzone w Stacji Doświadczalnej we Władysławowie przy współpracy z Instytutem Farb i Lakierów w Oliwie. Wyniki tego typu badań są wykorzystywane przez praktykę (m. in. przez Stocznnię im. Lenina).

Na zakończenie Sympozjum Bałtyckiego wysłuchano referatu mgr M. Kosior i dr K. Strzyżewskiej na temat perspektyw polskiego rybołówstwa bałtyckiego. Wskazano w nim na korzystną sytuację połowową na Bałtyku: w okresie powojennym nastąpił kilkakrotny wzrost odłowów (od ok. 150 tys. ton w latach czterdziestych do 700 tys. ton obecnie). Omówiono udział poszczególnych państw nadbałtyckich w odłowach, stan obecny oraz perspektywy na najbliższą przyszłość odnośnie wszystkich ważnych handlowo gatunków ryb.

Drugi dzień obrad, poświęcony Sympozjum Atlantyckiemu, rozpoczął referat dr A. Głowińskiej. Dotyczył on zagadnień układu prądów oceanicznych oraz problemów zlodowaceń na obszarach Północnego Atlantyku objętych polskimi badaniami.

Dwa następne referaty dotyczyły zasobów bezkręgowców na terenach badawczych MIR-u. W pierwszym z nich mgr S. Grimm przedstawił wyniki badań

prowadzonych w 6 kolejnych rejsach m/t „Wieczno” na północno-wschodnim Atlantyku. Autor rozpatrywał zasoby bezkręgowców z dwu punktów widzenia: jako produktu zużytkowanego bezpośrednio przez człowieka (krewetki, homary, kraby i mięczaki — zwłaszcza głowonogi) oraz jako bazy pokarmowej ryb. Wskazał zmiany, jakie następują w wyniku eksploatacji przez człowieka oraz podał prognozy na przyszłość. Autor wysunął propozycję rozpoczęcia na statkach zwiadowczych obserwacji hydrologiczno-biologicznych. Zasoby bezkręgowców w innym obszarze eksploatowanym obecnie przez polskie rybołówstwo, mianowicie w rejonie szelfu północno-zachodniej Afryki przedstawił mgr J. Porębski. Omówił on rozmieszczenie strefowe bezkręgowców, podał dane o ich ekologii i biologii, następnie scharakteryzował ich handlowe znaczenie, problem polskich norm odnośnie bezkręgowców oraz prognozy ich eksploatacji.

Mgr B. Lubieniecki poruszył w swoim referacie problem pasożytów użytkowych ryb morskich, słabo do tej pory zbadany. Wyróżnił dwie grupy pasożytów: niebezpieczne dla człowieka i niszczące populację ryb. Po szczegółowym przeglądzie różnych grup pasożytów wskazał na możliwości ingerencji i zapobiegania przez człowieka epizoocjom.

Na temat hodowli zwierząt morskich mówił dr S. Kujawa, kierownik Muzeum Oceanograficznego i Akwarium Morskiego w Gdyni. Przedstawił trudności związane z hodowlą niektórych gatunków zwierząt morskich w różnych placówkach naukowych na świecie oraz omówił plany na przyszłość Akwarium Morskiego w Gdyni.

Perspektywy polskiego rybołówstwa na Oceanie Atlantyckim przedstawili w trzech kolejnych referatach: prof. J. Popiel, dr B. Draganik oraz mgr J. Raźniewski i dr hab. J. Wiktor. Prof. Popiel omówił rejon północno-wschodniego Atlantyku, z łowiskami na Morzu Północnym, Morzu Barentsa i u brzegów Islandii. Wskazał na wzrost udziału Polski w połowach na tych obszarach, mimo wyraźnego zacofania naszej floty rybackiej jeśli chodzi o narzędzia połowowe. Perspektywy na przyszłość widzi w poszukiwaniu nowych rejonów połowowych i nowych gatunków eksploatowanych oraz w ulepszeniu zarówno techniki, jak i narzędzi połowu.

Również w referacie dr Draganika, dotyczącym łowisk północno-zachodniego Atlantyku, przypisywano znaczenie rozpoczęciu eksploatacji nowych gatunków oraz zmianom i ulepszeniom techniki połowowej. Autor przedstawił przykłady perspektywicznego planowania eksploatacji stada ryb z uwzględnieniem szeregu parametrów ekologicznych.

Referat mgr Raźniewskiego i dr Wiktora dotyczył perspektyw połowowych w stosunkowo najmłodszym łowisku polskiej floty rybackiej, tj. w rejonie szelfu zachodniej Afryki. Autorzy omówili dotychczasowe połowy w tym rejonie, zarówno ryb jak i bezkręgowców, oraz plany na przyszłość.

Sympozja zostały zakończone ogólnym referatem dr K. Siudzińskiego pt. „Perspektywiczny program badań morskich”. Autor poruszył w nim problem powiązań poszczególnych nauk w dziedzinie badań oceanograficznych, wskazał ich cele praktyczne, zasygnalizował pojawienie się nowych kierunków badań (np. zanieczyszczenia morza) oraz omówił udział Morskiego Instytutu Rybackiego w polskich i międzynarodowych badaniach oceanologicznych.

W sprawnie prowadzonych obradach przewidziany był po każdym referacie czas na dyskusję, która w wielu przypadkach miała żywy i interesujący przebieg. Materiały z sympozjów mają się ukazać w oddzielnym wydawnictwie. Już teraz jednak wydany został specjalny numer Biuletynu Morskiego Instytutu Rybackiego, omawiający całokształt obecnie prowadzonych badań i osiągnięć Instytutu.